

práci zhotovitele rozsudku a předsedy. Dlužno spíše bez výhrady plně přisvědčiti praktickým poznatkům čís. 2. až 4. Zejména může zpravodaj tohoto posudku ze své 7leté činnosti v sekretariátu vrchního zemského soudu v Praze, 10leté působnosti dílem v sekretariátu, dílem v evidenční kanceláři býv. c. k. nejvyššího dvoru soudního, 2leté působnosti jako referent u vrchního zemského soudu v Praze a téměř 5leté činnosti jako referent, předseda senátu a přednosta evidenční kanceláře čs. nejvyššího soudu plně potvrditi, že nepozoroval ani po skutkové ani po právní stránce vliv soudců-laiků na rozsudky kausálních soudů a že, pokud vliv takový se jevil, jevil se procesuálně nepřipustným způsobem, jak zdůrazněno v praktických poznatcích čís. 3.

Celkový posudek: Doporučuje se, přidržeti se stanoviska uherského civ. řádu soudního a to i ohledně kausální soudní pravomoci ve věcech horních.

(Pokračování.)

P R A K T I C K É P Ř Í P A D Y.

K opodstatnění sudiště podle druhého odstavce §u 88 j. n. se nevyžaduje, by fakturované zboží došlo příjemce; dojití zboží jest jen časovou mezí pro účinnost sudištní doložky faktury, tak totiž, že dojde-li faktura až po zboží, sudištní doložka účinku nejeví.

Nejvyšší soud vydal opětovně odporující si rozhodnutí o otázce, zda k opodstatnění sudiště podle § 88. odstavec 2. j. n. se vyžaduje, aby fakturované zboží příjemce skutečně došlo čili nic. Přikázal proto první prezident Nejvyššího soudu spornou otázku plenárnímu senátu, jenž ji zodpověděl, jak shora uvedeno.

D ů v o d y:

Těžisko sporné otázky spočívá v tom, zda bylo úmyslem zákona stanoviti dojití zboží jako jednu z podmínek, bez níž by tu nebylo fakturového sudiště, či zda dojití zboží mělo býti pouhou časovou mezí, do níž musila nejpozději příjemce faktura dojiti, by založila účinky zákonem stanovené. Doslov zákona jest

nejasný a to i v jiném směru. Praví § 88, odstavec 2. j. n.: »...zakládá se soud splniště také tím, když se přijme faktura zasláná zároveň se zbožím nebo již před dojitím jeho...«. Mohly by zde předem vzniknouti pochybnosti, zda se snad nevyžaduje, aby faktura byla nejpozději se zbožím zaslána, takže by nebylo závady, kdyby se dostala do rukou příjemce po případě až po dojití zboží. Leč praxe i nauka vykládá předpis zákona v ten smysl, že nestačí, aby faktura nejpozději zároveň se zbožím byla zaslána, nýbrž že se vyžaduje, aby — nehledě k době zaslání — nejpozději zároveň se zbožím došla. Pokud se týče pojmu dojití »zároveň«, dlužno trvati na tom, že stačí, dojde-li faktura v týž den jako zboží (sr. § 902, 903 n. zn. obč. zák., § 124, 125 c. ř. s. a j.). Zákon klade tedy důraz nikoli na zaslání zboží, nýbrž na dojití jeho, i žádá-li tedy nejméně současnost faktury se zbožím, vztahuje se to na dojití a nikoli na zaslání její. Mluví-li nicméně při faktuře o zaslání, zdá se, že to činí jen ze stylistického krasocitu, aby se týž výraz dvakrát neopakoval (před »dojitím« jeho »došlé«), i mohl to dobře učiniti, neboť lze předpokládati, že faktura jde nejméně tak rychle, jako zboží, spíše mnohem rychleji, a že tedy, byla-li zaslána před zbožím nebo zároveň s ním, jistě také před ním nebo (i když k němu nebyla přibalena) aspoň zároveň s ním dojde. Nevadí tedy, byla-li zaslána později, jen když aspoň současně došla. Za to vadí, došla-li proti očekávání později, třeba že zaslána byla dříve: nebezpečí zpoždění stihá odesílatele. Stanovisko opačné zastává pouze Horten (Jurisdiktionsnorm 1898, str. 291), maje za to, že nebezpečí zpoždění stihá příjemce, ačkoli nebezpečí ztráty faktury rovněž na odesílatele uvaluje. Výklad Hortenův není dosti srozumitelný a neshoduje se se zásadou, že rozhoduje dojití faktury, uznanou již býv. nejv. soudem víd. v Dobrozdání k § 88 j. n. (sr. též Neumannův Komentář 1913, str. 247 č. 2 a j.).

Tak dán zákonu smysl, jako by zněl, že fakturní sudiště zakládá se »příjetím faktury zároveň se zbožím neb ještě před ním došlé«.

Jde nyní o to, zda dojití zboží jest podmínkou založení sudiště či zda jest pouhým určením času.

Podmínka jest podle § 696 obč. zák. událost, na jejímž dostavení neb nedostavení se právo závisí, t. j. buď se nabývá (odkládací podmínka) nebo se pozbývá (rozvazovací podmínka). Mělo-li by dojití zboží býti podmínkou založení fakturního sudiště, mohlo by se to mysliti jedině jako podmínka odkládací, takže doložka účinku nemá, dokud zboží nedojde, a že tedy

účinku vůbec nenabude, když zboží vůbec nedojde. Že však zákon to tak chtěl, nelze z něho nijak vyčísti, neboť praví prostě, že doložka jen tehdy nemá účinku, došla-li faktura až po zboží, tím však není ještě řečeno, že zboží vůbec dojíti musí, nýbrž jen, že ve všech ostatních případech — a sem patří i případ, kdy zboží vůbec nedojde — doložka účinek nemá. Jde tu tedy o pouhé ustanovení času, lhůty a to až do které, nikoliv o d které lze přiznati dojíti faktury zákonný účinek, takže netřeba, aby událost, kterou čas jest určen (dojíti zboží) vůbec nastala, nýbrž lhůta k dodání faktury počala uzavřením smlouvy a běží, a jen se praví, kdy končí, že se to stane nejistou budoucí událostí (dojitím zboží), takže, dokud událost nenastane, lhůta nekončí, t. j. dokud zboží nedošlo, lze vždy dodati fakturu s účinkem, o nějž jde.

Snad by se zdálo pro příjemce vhodnějším a účelnějším, aby dojíti zboží bylo podmínkou založení sudiště, vzhledem k případům, kdy dojde příjemce zboží ve stavu vadném, a on, ač jest v právu a prodatel v neprávě, bude ještě poháněn před soud jemu cizí, zpravidla vzdálený osobní soud prodatelův. Avšak platné právo nsvázalo otázku fakturního sudiště s otázkou vadnosti zboží. Není proto v zákoně nejmenší opory. Příjemce musí se naopak proti faktuře (doložce) ozvati bez průtahu, nechce-li se jí podrobiti, z faktury však nelze seznati, je-li zboží vadné, k tomu třeba ohledání zboží. Nemá-li příjemce ještě zboží, ovšem jakost jeho ani zjistiti nemůže a přece musí se hned rozhodnouti, chce-li se proti faktuře nebo doložce ozvati. Má-li však již i zboží (došlo současně) a zjistil vady, nehraje to v § 88 nicméně žádné role: vytyká ní vad není tam uznáno za výtku proti sudištní doložce, i když vady vytyká, ale faktury neb doložky nepozastaví, sudiště je založeno. Naopak ale lze z faktury seznati, že nebylo zboží, v ní seznávané, objednáno a proto zákon odmítnutí »fakturované zásilky« jako neobjednané za ohrazení se proti sudištní doložce výslovně uznává. Ale tento rozdíl jest velmi výmluvný. Položiti dojíti zboží za podmínku značilo by ostatně řadu případů (všecky, kde zboží dle práva ani odesíláno býti nemusí nebo dokonce nemá nebo se za dopravy ztratilo beze vší viny prodatelovy vyloučiti z dobrodiní fakturního sudiště, což by bylo velmi povážlivé a mluvilo by proti požadavku tomu i de lege ferenda.

Ale i tomu, co shora de lege ferenda zdá se mluviti pro něj, dá se snadno čeliti tím, že opatrný kupec doložku pozastaví. Není tedy žádné nutkové příčiny vykládati předpis proti jeho znění a možno s ním vzíti za vděk tak, jak jest.

Náhled, že jest dojití zboží podmínkou, nelze však srovnati ani s povinností příjemce faktury, fakturu neb doložku bez průtahu pozastaviti, nechce-li se doložce podrobiti, a s následky, jaké to má, bylo-li pozastavení opomenuto.

Zákon nestanoví pro pozastavení žádné lhůty, jest však vyloučeno, aby příjemce faktury mohl pozastavení odkládati, jak dlouho by mu bylo libo, neboť to by se nesrovnávalo ani s úmyslem zákonodárce, ježto by takto celý ústav učiněn byl illusorním, ani s péčí řádného obchodníka, která vyžaduje, aby v obchodních poměrech odpovídal bez zbytečného průtahu a nenechával druhou stranu v nejistotě. I shodla se praxe i nauka dávno na tom, že dle obdoby čl. 319, 323, 347 obch. zák. doložka musí pozastavena býti bez odkladu, tak záhy, jak jen to řádný obchodní postup dopouští, sice, obmešká-li příjemce tak učiniti, propadá s odporem proti doložce, má se za to, že s ní souhlasí a sudiště je založeno. Jiná lhůta, než tato, není vůbec k dispozici, a tak jiného ani nezbývá.

Jestliže však zákon účinnost připisuje i doložce, obsažené ve faktuře, která došla, když tu zboží ještě není, a jestliže sudiště fakturní zakládá se tím, že příjemce faktury opomenul doložku neb fakturu bez odkladu pozastaviti, tu, kdyby mělo býti podmínkou mimo to ještě také dojití zboží, nebylo by lze nehlédnouti, proč dlužno doložku neb fakturu pozastavovati bez odkladu, proč by se nemohlo počkat až po dojití zboží, když, nedojde-li zboží, bude doložka bez toho bezúčinná, a byla by jí, třeba pozastavena vůbec nebyla, protože právě nutná podmínka účinnosti, dojití zboží, nenastala. Právo by tu nutilo příjemce faktury k něčemu po případě docela zbytečnému. Že by však zákon povinnost, pozastaviti doložku, odsunoval až do dojití zboží, nelze z něho nikterak vyvoditi, naopak motivy vycházejí výslovně z toho předpokladu, že i v tom případě, že faktura došla, když tu zboží ještě není, sudiště fakturní založeno již tím samým, že faktura byla bez námítky přijata, t. j. doložka zůstala nepozastavenou: »diese Worte« t. j. slova »zugleich mit der Ware oder schon vor Einlangen derselben«, která v původním návrhu nebyla, a jež vsunul výbor poslanecké sněmovny »bringen lediglich... den Standpunkt... zur Geltung, dass die Annahme einer Faktura als eine den Gerichtsstand begründende Willenserklärung nur (dann) anzusehen sei, wenn dieselbe dem Abnehmer der Ware entweder zugleich mit derselben zukommt, oder, wenn der Käufer schon von Empfang (zákon: Einlangen) der Ware, die mit dem Zahlungsvermerk versehene Faktura unbeanstandet angenommen hat.«

Je-li však sudiště platně založeno již bezzávadným přijetím faktury, i když tu zboží ještě není, rozumí se samo sebou, že otázka pozdějšího dojití zboží jest bezvýznamna, a že i když zboží vůbec nedojde, sudiště trvá, neboť jinak zákon byl by sám sebou v odporu, když by mu dával nejprv platně vzniknouti bez ohledu na to, zda zboží tu je, pak je ale zase zvrácel, když by se ukázalo, že zboží nepříjde. V takový odpor ale výklad upadnutí nesmí. Rozvazovací podmínka, jakou by to bylo, a jakou podle § 704 obč. zák. lhůta, o níž se neví, zda nastane, jest, má sice význam při právech materiálních, protože oprávněnému v mezičasi přísluší požitky jinění podmínkou vázaného (§ 708 obč. zák.), nemá však smyslu při aktech práva formálního, zvláště zde, při právu na určité sudiště. Nebyla-li by žaloba před splněním rozvazovací podmínky podána, nemohla by po splnění její u fakturního soudu už podána býti, avšak co by bylo žalobci platno, že nějaký čas právo na sudiště to měl, když nyní, kde by ho užítí mohl, již ho nemá. Byla-li však žaloba před splněním podmínky podána, na př. při smlouvě, že zboží bude dodáno až po zaplacení, které se státi má po obdržení faktury, a prodatel, když kupec přes příjem faktury neplatí, žaluje u fakturního sudiště na zaplacení, tu musí býti spor napřed pravoplatně rozhodnut a kupní cena vyexekvována, než prodatel k odeslání zboží vůbec povinen bude a otázka splnění podmínky nastane; co tedy zde zase odsouzenému kupiteli by to bylo platno, že se právo žalobcovo na sudiště fakturní později zpáčilo, když už je konsumováno. Splnila-li by se podmínka však mezi naším sporem (na příklad prodatel zboží dobrovolně zaslal, avšak ono se za dopravy ztratilo a ztráta jde na účet kupce, takže prodatel zboží náhradní zaslání povinen není), byl by na odpor § 29 j. n., dle něhož při skončiti jest u soudu, u něhož právem zahájena byla, bez ohledu na to, zda se od té doby podmínky příslušnosti změnily.

Zákon praví, že sudiště, navržené ve faktuře, jež v čas došla, může příjemce vyloučiti jen tím, že buď doložku sudištní samu, nebo vůbec fakturu jako protismluvnou pozastaví, nebo fakturu bez poznámky vrátí, nebo konečně i a k t u r o v a n o u z á s i l k u j a k o n e o b j e d n a n o u o d m í t n e.

Také z toho dovozuje opačné mínění, že dojití zboží jest podmínkou fakturního sudiště, poněvadž prý odmítnutím zásilky odmítá se sudiště. Avšak to jest omyl. Zákon tu naprosto nemyslí, že kupitel zásilku (zboží) už má a že ji odmítá, nýbrž že zboží ve faktuře udané odmítá (arg. slova »f a k t u r o v a n o u z á s i l k u o d m í t n e«). Příklad to osvětlí. Faktura s doložkou došla

dne 10. ledna udávajíc zboží, za něž se účtuje, zboží však dojde teprve 25. ledna. Kupitel mohl, když dne 10. ledna fakturu obdržel, účinek doložky vyloučiti tím, že bez průtahu oznámil prodávateli, že fakturovanou zásilku (zboží ve faktuře avisované) jako neobjednanou odmítá, ale opomenul-li toho, nemůže to více dohoniti tím, že dne 25. ledna po dojití zboží toto jako neobjednané odmítne. Toto odmítnutí vztahuje se pak jen na zboží, nikoli na fakturu, doložku sudištní, jejíž účinek je dřívějším mlčením k ní proti všemu odporu už zajištěn a nemůže býti více zvrácen.

Kdyby se dalo za pravdu mínění, že dojití zboží jest podmínkou pro založení fakturního sudiště, tu zůstaly by z dobrodiní sudiště toho vyloučeny případy, kde dle stavu věci k odeslání zboží vůbec dojití nemá, anebo aspoň ne před zaplacením, anebo kde zboží sice odesláno bylo, avšak za dopravy se ztratilo, a kde tedy prodávatele na tom, že zboží nedošlo, žádná vina nestihá.

Shrnou-li se předchozí vývody, má se věc takto: Zákon upravuje otázku fakturního sudiště neodvisle od materiálně-právní otázky postihu pro jakost (vady) zboží, pozastavování sudištní doložky neb faktury nemá nic společného s pozastavováním zboží (vytýkání vad), může se tedy státi, aniž by příjemce faktury zboží měl, a není proto dojití, tím méně zaslání zboží podmínkou fakturního sudiště.

Stanoví-li tedy zákon, že sudištní doložka nejeví účinku, došla-li faktura až po zboží, stanoví pouze nejzazší časovou mez, do které faktura se sudištní nabídkou prodávatelovou kupitele dojití musí, má-li míti účinek, t. j. má-li kupitel býti povinen, pod následky předpokládaného souhlasu na ni reagovati (a to ovšem způsobem v zákoně vytyčeným), a mezi tou jest dojití zboží.

Zákon myslí, že nějaké meze je třeba k vůli pořádku. Nemá se přicházeti s novými návrhy věcně, strana tedy nemá býti nucena na pozdní návrhy odpovídati. Za nevhodnější mez uznáno dodání zboží, neboť když prodávatel už sám plní, jest na čase, aby nejpozději teď na své zájmy myslel, a chce-li tedy návrh činiti, učinil jej nejpozději nyní.

Ovšem že někdy zboží také nedoručí, ba dle práva snad zatím neb vůbec ani odesíláno býti nemá, ale zákonodárci tane na myslí obyčejný případ: pakliže tedy předpokládá dojití zboží, není tím ještě řečeno, že nelze-li s dojitím pro zvláštnost případu počítati, nemá doložka míti účinku a fakturní sudiště místa.

O tom, co jest nejzazší mezí pro včasné dojití faktury v případech, kdy zboží příjemce vůbec nedoručí, nelze se prozatím ple-

nárnímu senátu vysloviti, ježto k tomu nebyl dán dosud praxí podnět.

Plenární rozhodnutí ze dne 25. září 1923, čís. pres. 1230/22.

V pořadí poznamenaném dle §u 53 knih. zák. může v případě §u 56 odst. 3 téhož zákona t. j. když vlastník nemovitosti před podáním žádosti za zápis práva zástavního, pro něž pořadí poznamenáno, upadl v konkurs (nebo nyní třeba jen ve vyrovnací řízení), povolen býti zápis ten jen na základě listiny mající náležitosti tam vytčené, kterou vlastník nemovitosti zástavní právo dobrovolně zřídil, nikoli však i na základě rozsudku nebo jiného exekučního titulu, byť i z doby před vyhlášením konkursu datujícího.

V praxi nejvyššího soudu nebyla jednotně řešena otázka, zda v pořadí poznamenaném možno v případě § 56, odstavec třetí, knih. zák. povolit zápis jen na základě listiny mající náležitosti tam vytčené či též na základě rozsudku nebo jiného exekučního titulu. Usnesení ze dne 10. července 1923, R I 599/23 vyslovilo se pro přípustnost zápisu i na základě rozsudku nebo jiného exekučního titulu, kdežto usnesení ze dne 3. října 1923 R I 713/23 přípustnost zápisu v tomto směru vyloučilo. Veden jsa snahou po jednotnosti rozhodování, přikázal první prezident nejvyššího soudu spornou otázku plenárnímu senátu, jenž ji zodpověděl, jak shora uvedeno.

D ů v o d y :

§ 53 odst. 1 knih. zák. ve starém znění stanovil:

Vlastník jest oprávněn, žádati knihovní poznámku, že chce na svou nemovitost vzíti zá p ů j č k u, jejíž obnos udán budiž.

Týž předpis v novém znění pak stanoví:

Vlastník je oprávněn, žádati knihovní poznámku, že chce na svou nemovitost zříditi zástavní právo za d l u h, jehož obnos udán budiž.

§ 56 téhož zákona, jenž zůstal beze změny, předpisuje v odstavci třetím:

Upadne-li vlastník nemovitosti před podáním žádosti za zápis (roz. práva zástavního, pro něž posloupnost poznamenána. arg. odst. 1 téhož §) do konkursu, tu může býti zápis jen tehdy povolen, jestliže listina o (právním) j e d n á n í — t. j. tedy li-